

Teud

La legat.

Anul 1945. Un singur nr. cu comemorarea
lui 29 Ianuarie 1947.

Cluj, 9 Ianuarie 1951.

Mania Pop

ICHUD

Comemorarea lui 29 Iunie 1941

SEDIUL: IAȘI - STRADA LOZONSKI Nr. 12

AL EILE ANI BOHIA

de HAIM COHN
Președintele ICHUD-ului Iași

Dacă în al cincilea an dela măcelul din Iași—primul măcel antisemit, sistematic din Europa—noi cei rămași ne adunăm gândurile spre aducere aminte și încercăm să smulgem inimii noastre chinuite o lacrimă, sentimentele ce ne cuprind sunt deopotrivă de variate și stranii.

S'a scris mult în ultimii ani despre calvarul nostru, priviri sfredelitoare au despuiat trupurile ca să privească sufletele desgolite.

Toți acești slujitori ai cuvântului au privit însă cu ochii încețoșați de lacrimi și de aceea poate, în străfundimea sufletelor, au văzut doar lamentațiuni mai mult sau mai pu în banale. Aceasta fiindcă durerea este încă prea aproape și rana deschisă mai sângerează. Cuvintele noastre nu spun ceea ce simțim și noi nu simțim ceea ce am vrea să spunem.

Și apoi de unde acel titan care să poată scrie și deplânge, nu în cuvinte cu rezonanțe sonore—ci în simțire adâncă—această tragedie a poporului nostru. Și dacă noi nu suntem în stare încă să deplângem cu măsură cuvenită martirii noștri, vă voi spune scumpii mei frați, pe cine trebuie să jelim, pe cine deplâng eu.

Nu odată istoria noastră a cunoscut pagini de măcel. Măcel crunt, bine'nțeles nu ca acel pe care l-am trăit noi, dar măcel. Felul în care fiecare dintre noi sau lumea înconjurătoare au reacționat în fața celor petrecute a fost deosebit. În genere totul se reducea la o chestie de compasiune după expresia marelui nostru Bialik „un ban pentru o rană, un ban pentru o fecioară pânărită“.

Acesta a fost modul în care se lua atitudine, din partea noastră cât și din partea lumii civilizate față de toate aceste nelegiuiri. Și spune Cartea Cărților „să-ți aduci aminte de cele ce s'au întâmplat și dacă nu îți minte întreabă pe tatăl tău și dacă el nu ține minte întreabă pe bunicul tău“. Ei bine, despre cele ce s'au petrecut la Iași nu trebuie să mai întrebăm pe nimeni căci am fost noi înșine aceia care le-am trăit, de aceea această aducere aminte

este o datorie a noastră pentru a arăta lumii civilizate că nu uităm nicicând cele ce s'au petrecut în acest oraș al măcelului în 5 Thamus—29 Iunie.

In orașul tradiției Evreești

O vorbă a marelui Rabin Apter, rămasă legendară în Iași, spune că nurcele de Iași, dacă-l citești dela sfârșit la început înseamnă Sof Eretz Israel. (Capătul Țării Lui Israel). Într'adevăr din Iași oraș al tradițiilor evreești au răsărit figuri mari în iudaism ca Dr. Karpell Lippe primul președinte al primului congres mondial sionist, Dr. Niemirover și alți mulți, în acest oraș a luat naștere și răsănit pentru prima oară imnul speranțelor noastre, Hatikva, și într'adevăr să fie oare o simplă coincidență faptul că primul măcel organizat împotriva Evreilor din Europa, a început în Iași (Sof Eretz Israel) și aceasta în luna Thamus. N'avem noi în această cumplită lună Thamus deajunsă dolii naționale pe care să le jelim, pentru ca să li se mai adauge și cel din 5 Thamus, ziua pogromului din Iași...

Dar ajunge! Să ne oprim.... Cam astfel de gânduri ne trec prin minte, atunci când ne gândim la suferința noastră. Și fiecare oftează, își înconvoaie spinarea și își închipue că un bănuț pentru o rană, aceasta e totul.

Puțini sunt acei care au învățat și mai puțini sunt acei care învățând ceva din acest coșmar din care se trezește poporul evreu, au simțit nevoia de a spune fără șovăire adevărul, astfel ca și cei surzi să audă și cei nătângi să nțeleagă...

Să nțeleagă că ceea ce s'a petrecut în Iași n'a fost un simplu fapt izolat de toate celelalte.

Să nțeleagă că acei care au ucis aici, n'au ucis numai din sete aminalică, momentană, ci ura pe care o purtau acei ucigași în suflete le-a fost sădită de generații prin muncă conștientă și perseverentă. Căci ceea ce s'a întâmplat în ultimul timp,

— Continuare în pag. 2-a —

Blestem asupra ucigașilor

de I. GUTTMAN
Prim Rabin al Comunității
Evreilor Iași

Suntem conștienți de pierderea imensă ce ni s'a făcut de către nazismul german, prin crimele îngrozitoare împotriva populației pacifice evreești, în timpul războiului mondial. Suntem conștienți, că bestia fascistă, pornind războiul în 1939, pentru distrugerea lumii și înfrângerea beznei cavernelor și medievale pe întregul glob, au urmărit în primul rând, nimicirea poporului evreu. Suntem conștienți că ucigașii de popoare au comis masacrele cu sprijinul comunității internaționale și am fost uluiți că aceste masacre n'au provocat în lumea civilizată, proteste eficace pentru împiedicarea sau stăvilirea măcelului. Suntem conștienți, că pogromul dela Iași executat cu sânge rece de bestia fascistă nazistă este numai o verigă în lanțul măcelului european ce ni s'a pregătit.

Astăzi sistăm la o tărgănire penibilă a procesului criminalilor de război, a căror vină e mai mult decât evidentă. La fel sistăm la simptome îngrijorătoare ale uror noi sprijiniri a activității pogromiste a elementelor fasciste. Înșiși menținerea legărilor de Evrei în Germania și reutilizarea p'ecării supraviețuitorilor în Eretz, conform recomandărilor Comisiunii de Anchetă, formează o încurajare a elementelor criminale, fiind o desconsiderare a poporului evreu. Suntem adânc mârșniți și indignați de pierderile ce le-am suferit în timpul războiului și urgiei naziste, când învătăra dumnezeiască a iubirii de aproapele, a protejării celor sărmani, a iubirii și Dreptății, a fost călcată în picior și toate legile umanității au fost batjocorite fără teamă de răspundere; dar ne doare profund când ne creptătea mai dănuiește și astăzi.

Am pierdut în timpul războiului și urgiei fasciste, mai mult de o treime din frații noștri, o treime din poporul nostru a fost exterminat. Adânc indignați de loviturile vrăjmoase și ingenușii în fața mormintelor celor dragi, văzând pe deoparte cinismul celților și de alta imposibilitatea judecărilor și nepăsarea unor cercuri conducătoare ale destinelor internaționale, având în fața noastră ruinele judecismului european, nimicirea unor comunități întregi și a unor populații întregi din diferite țări, văzând cum a fost distrus întregul iudaism pe care de aproape 3 milioane și jum. suflete, cum au fost deportați și uciși peste 500.000 Evrei din Ardealul de Nord și Bucovina cum a fost distrus iudaismul din Statele Baltice, Rusia Albă, Ucraina, Ungaria, Iugoslavia, Grecia, Cehoslovacia, etc., văzând cum bestia de hitleristi cu osiașii în camere de gaze și ars în cuptoare milioane din frații de noiștri, bărbăți, femei și prunci, noi, plini de amărăciune și revoltă implorăm cu smerenie pe Dumnezeu viu al Judecării, Dreptății și Adevărului ca din cerurile înalte unde tronează să cadă un blestem asupra neamului de ucigași ai teutonilor și ca întreaga noastră durere și tot sângele revinovat ce s'a vărsat, să cadă asupra criminalilor naziști.

Pe cine alții decât pe această furtescă cuvintele psalmistului „Ah, fiică a Babilonului, pustiișoare de necamuri, ferice

de cine îți va încerca răul pe care ni l-ai făcut, ferice de cine va apuca pe pruncii tăi și-i va zdrobi de stâncă“.

Noi cei din această urbe îndurerată a Iașului aducem o căsă dejană și muștrare și acelora care uită și acum legile divine și principiile de solidaritate umană și de răspundere colectivă, sprijină pe criminali în activitatea lor distructivă. Numai eliminând această activitate, vom lupta pentru pace.

Astăzi trebuie să contribuim cu toții la căzerea unei lumi noi de frăție și iubire, de dreptate și echitate, o lume în care și poporul evreu să-și găsească un loc sub soare. Să căbore Dumnezeu pace între oameni și națiuni și să nu mai ridice nimeni arma ucigătoare împotriva altuia. Să vie timpurile profetizate de Isaia, care a spus:

„Dumnezeu va fi judecătorul neamurilor, el va hotărî între popoare, așa încât din săbii se vor face pluguri, iar din sulite se vor face coase, niciun popor nu va mai scoate sabia împotriva altuia și nu se va mai învăța crta războiului“.

In fața mormintelor

de dr. FILIP ȘTEIN
Preș. Org. Sioniste Iași

Cinci ani au trecut, decând 14 mii de ființe nevinovate au plătit cu sângele lor vina de a fi evrei. Iașul a fost ales de fiara hitleristă ca loc pentru prima experimentare a masacrării în stil mare a poporului evreu. Toate armele imaginare de mințile criminale ale celor ridicați de regimul nesfârșitelor fărădelegi la rangul de conducători, au fost puse la lucru și rezultatul a fost mai mult decât satisfăcător. Au fost atât de mulțumiți încât au extins aplicarea lor pe tot întinsul Europei, transformată într'un vast laborator de experimentare al instinctelor primitive deslănțuite. Au căzut pradă fără apărare șase milioane de suflete evreești și multe, multe milioane de suflete creștine. Atâtea milioane de vieți au pierit în floarea vârstei, la început selecționate după rasă și religii, la sfârșit fără deosebire, pentru că instinctele, odată deslănțuite, trebuiau mereu alimentate cu sânge, mereu proaspăt. Și aceasta numai din vina că acci cari erau puși să vegheze pentru menținerea tuturor bu-

— Continuare în pag. 2-a —

AL EILE ANI BOHIA

— Urmare din pag. 1-a —

a fost planificat în cele mai mici amănunte înainte cu ani încă. A fost creată o întreagă literatură care să justifice acțiunea criminală pornită de reacția capitalistă internațională alături de reacția internațională jezuito-clerică. A fost creat mitul naționalismului șovin, învrăjbitor de popoare care trebuia să asigure o diversiune față de revendicările sociale. Evreul le-a fost pentru primii cel mai eficient mijloc de diversiune și pentru ceilalți obstacolul în calea tendințelor de întunecare a conștiințelor omenesti, prin momelile unei vieți viitoare, bagatelizând astfel suferința pământescă. Și prin aceasta n'au vrut să lovească numai în noi ci și în strădaniile tuturor oamenilor simpli care-și apărau drepturile.

Suferința noastră pe care aveau ei grijă s'o provoace — dacă era abil dirijată — asigură acestei reacții clericale pretextul „blestemului predestinat” al neamului nostru — slogan întrebuit de toți trepădușii din solda lor pentru a arăta universului cum suferă un neam pentru că nu s'a „mântuit” de păcatul cel mare.

S'au creat universități speciale în care se încerca falsificarea adevărului, o pleiadă de oameni de știință; poeți, cărturari au fost corupți — toate și toți lucrau pentru întunecarea conștiințelor pentru împiedecarea omului de a înțelege rostul firii, de a înțelege că natura nu face alegeri printre semenii săi.

Cealaltă aripă a reacției, capitalismul internațional, a creat și sprijinit activ toate mijloacele diversioniste, agitând printre popoarele mici formula unui patriotism bazat pe sentimente de ură și jaf, cultivând instincte de servilism pe deoparte și asuprire de popoare de cealaltă. În unele părți diversiunea a prins și am ajuns astfel la expresia halucinantă a bestialității hitleriste — căci oamenii n'au înțeles că civilizație înseamnă punerea forței oamenilor în slujba viselor lor și nu punerea viselor lor în slujba forței lor.

Reacția internațională capitalistă și clericală a alimentat cele mai felurite înscenări (procesul Dreyfus, legendele omorului ritual, etc.) cu scop diversionist. În felul acesta au fost înveninate și pregătite ani de rândul generațiile care s'au transformat în ucigași.

Strigătul celor ce au învățat ceva din această lecție îngrozitoare trebuie să facă pe cei surzi să audă și cei nătângi să înțeleagă: că pe lângă acțiunea de minare morală a lumii întregi și a noastră, s'a dus o acțiune politică formidabilă împotriva luptei de eliberare a omului.

Să înțeleagă că ceeace s'a în-

tâmplat la Iași a fost o consecvență a unei anumite politici. Dealtfel să nu uităm că armatele reacției, armatele lui Denikin, Colceac, etc. care au fost trimise să înăbușe mișcarea și ideile de dreptate din răsărit au început la fel acțiunea lor prin pogromuri împotriva evreilor. Și ceea ce s'a întâmplat atunci în 1918 s'a continuat în lumea întreagă prin ridicarea fascismului, prin sprijinirea fascismului, prin concesiile făcute fascismului, astfel am ajuns la înăbușirea luptei de eliberare a poporului spaniol, la Abisinia, la războiul din Extremul Orient, la München pentru ca această politică promovată de reacție să culmineze prin cruciada mârșavă împotriva U. R. S. S. pe plan internațional și în ceeace ne privește la Cartea Albă care trebuia să zăvorască porțile salvării ale Erețului, după cum zăvorâte cu rămas porțile tuturor în fața evreilor prinși în căpcana din Europa. Și evreii au fost măcelăriți și lumea civilizată a tăcut.

Să se înțeleagă bine cum a fost dusă lupta împotriva noastră și cine sunt adevărații dușmani ai noștri. Și veți afla atunci pe cine deplâng eu.

Nu uriașul nostru dezastru național pe care nici nu-l poate deplânge o inimă omenească, ci eu deplâng lumea civilizată din apus care a asistat nepăsătoare în fața exterminării poporului nostru, bărbații de stat care n'au schițat niciun gest de protest în fața crimei, călcând în picioare noțiunea mândră de om...

Pe aceștia îi deplâng eu...

Cetățenii Marelui Britanii care dela declarația Balfour încoace au dat încredere unor guverne care au călcat onoarea țării lor și au înșelat cu atâta cruzime poporul evreu.

Cunoscând rolul Cărții Albe, hotărîrea de ocupare a Palestinei de către armata engleză și opoziția față de revendicările evrești, multora le vin pe buze cuvintele profetului: Ai ucis ca să moștenești!?

Lumea spune că evul mediu a fost întunecat, dar s'au mai găsit pe atunci prinți ai bisericii care să se ridice în fața crimelor, în anii negri ai războiului prin care am trecut nu s'a ridicat nici o voce a niciunui prinț ai bisericii, ba mai mult, cu toate că fascismul nega creștinismul atât prin practicile sale cât și prin păgânismul pe care-l cultiva, ei i-au dat totuși binecuvântarea lor (cazul Franco, etc.).

Pe aceștia îi deplâng...

Al Eile Ani Bohia...

Evreii de pe alte meleaguri care au fost feriți de urgie,

care nu înțeleg că bănuții pe care ni-i trimit astăzi nu pot plăti un tată, un fiu, un frate, ba mai mult fac diversionism creînd pomanagii și negustori de maidan legați de Galut, nu înțeleg că acești bănuți puteau grăbi hotărît salvarea noastră prin răscumpărarea Erețului prin restrafificarea noastră.

Al Eile ani bohia.

Bărbații de răspundere din Israel care n'au fost la înălțime în timpul perioadei cumplite prin care am trecut, Gam aleile ani bohia și pe ei îi plâng.

Dacă astăzi istoria noastră se află în fața unei mari răspântii, prin lupta conștientă pe care o duce Ișuvul Palestinean ca și întregul popor evreu pentru libertate, demnitate națională și democrație, aceasta înseamnă că am învățat totuși ceva și anume că este mai bine să mori cu arma în mână apărându-ți libertatea decât ucis în abatoare. Și noi știm că în fața voinții de libertate a

In fața mormintelor

— Urmare din pag. 1-a —

nurilor ce constituie civilizația, omenia, iubirea aproapelui și atâtea alte imperative etice cu cari ne mândrim azi, nu au fost destul de vigilenți. Paznicii democrațiilor s'au arătat slabi și au lăsat treptat să li se răpească din mâini puterea. La fiecare atac contra instituțiilor lor spunea că e fără importanță și, când și-au dat seamă de greșala lor, era prea târziu. În fața valului de teroare fascistohitleristă popoarele, îngrozite de atâta curaj criminal, erau fără putere. Și omenirea a plătit atât de cumplit greșala conducătorilor ei! Milioanele de morți pe front, în lagăre de concentrare, în uzine de gazare sau închisori acuză azi pe aceia cari n'au știut să le apere la timp bunurile ce le-au fost încredințate și cer ca popoarele să ia măsuri ca pe viitor să nu se mai poată întâmpla o reeditare a acestui războiu mondial. Și totuși nu suntem destul de vigilenți nici de astădată. Războiul s'a terminat de mai bine de un an și cu toate acestea bestiile, cari au plănuțit și pus la cale acest masacru odios al omenirii, mai trăesc încă. Forme, paraforme, interogatorii, confruntări, pledorii și mereu alte amânări întârzie pedepsirea aceluia faimos buchet de criminali dela Nürnberg, criminali odioși ridicați de regimul nazist la rangul de conducători ai destinului german. Și ciracii lor, răspândiți pe toată fața pământului, prind iar curaj. Ce fac democrațiile? Nu înțeleg că atâta vreme cât toți

popoarelor nu poate sta nimic în cale. Deaceia facem un apel către oamenii luminați, cărturari și oameni ai muncii de pretutindeni să întindă o mână de ajutor pentru salvarea poporului evreu știind că dreptatea lui Izrael este simbolul tuturor îndreptățirilor. Deci înțelepți și cărturari ai tuturor popoarelor, oameni ai muncii și sinceri democrați săriți în ajutorul poporului evreu pentru liniștirea veacului ce vine, pentru fericirea lumii. Chezășie a dreptății cauzei noastre și a viitorului nostru, este tineretul nostru. Și lor le spun: Voi haluțim oameni de avantgardă ai realizărilor noastre, tovarăși de luptă ai Hanei Szenes care a strigat murind: „Ferice scânteia ce se stinge aprinzând focul mare”, urmași demni ai profesilor și macabeilor copii ai lui Herzl care ne-a învățat că merităm ajutorul altora pe măsură ce ne ajutăm noi înșine, ascultați chemarea ce străbate Universul: „Bauu Șhem Ehad l'ezrat Haam”. Săriți cu toții într-o unică opintire pentru salvarea poporului.

HAIM COHN

acești criminali de războiu sunt în viață nu poate fi securitate pentru omenire? Nu înțeleg că atâta vreme cât nu vor arăta hotărît și cu energie că acei ce se ridică contra civilizației trebuie să plătească cu capul lor această îndrăzneală oricât de suspuși ar fi, însăși existența acestor democrații este amenințată?

De aceia poporul evreu, ca primă victimă a a acestor criminali de războiu, în fața mormintelor celor 14 mii de martiri dela Iași, primele victime din lungul șir de nelegiuiri ale fascismului, amintește poporului român de suferințele pe care și el a avut să le suporte din partea acestui regim și-i cere să se solidarizeze cu el și împreună, pentru securitatea comună să ceară pedepsirea exemplară a aceluia cari au patronat și executat masacrul dela Iași. Uciderea mișelească a 14 mii de oameni nu este un fapt divers. De aceia se cuvine ca judecarea vinovaților să se facă neîntârziat și exemplar nu de o instanță ordinară de judecată, Curtea marțială, ci de o instanță excepțională, Tribunalul poporului, căci excepțională a fost și fapta acestor criminali.

Cerem d-lui Ministru al Justiției ca să intervie locului în drept pentru prelungirea funcționării Tribunalului Poporului pentru ca să poată fi judecați de această instanță vinovații masacrului dela Iași.

Glasul miilor de morți, pe care-i comemorăm azi, cere să li se facă această dreptate.

MĂCELUL

Reportaj realistice
de IONAS DAVID

Toate causeriile erau acoperite cu bocetele f meilor prevestitoare de lucruri sinistre.

Convoiul e un șir de oameni, câte șase în rând, bărbați, femei sau copii, favorizați sau nu de pumni, ghionturi, sau chiar paturi de arme.

De fapt favorizați erau numai cei din mijloc, pe când cei din margini primeau și pentru ceilalți.

D stinția convoiului era hotărâtă „la Chestură”.

La încrucișarea de străzi un mic „divertisment” atrase privirile tuturor. Evreul Olivenbaum, cu o mitralieră în mâini este gata să tragă... ferească Dumnezeu, asupra armatelor germane.

Vis-a-vis, câțiva S. S.-iști îl fotografiază pentru viitorul număr din „Der Adler”.

O clipă mai târziu este împușcat. Inscenarea reușise pe deplin.

La Chestură

Odată ajunși la destinație, întreaga gloată se înseninase subit, căci „Dzeu a vrut să schimbe necazul în bucurie.

— De unde și până unde pogrom? Cine v'a băgat în cap un măcel? Un simplu bilet alb să obții și ai scăpat! Un bilet alb de al chesturei și cu un „Liber” deasupra. Atâta-i tot! Totul e să obții biletul și ai scăpat!...

— Și cum obții biletul?
— Așteptându-ți rândul! Nu vezi ce de-a lume e aici! Parcă-i iarmarocul din Fălticeni!...

Preludiul

Eliberarea biletelor devenise anevoioasă, deoarece evreii umplură în întregime curtea chesturii.

Cum stam așa, așteptând biletul eliberator, o ploaie de gloante din toate părțile năvălise cu furie asupra noastră. Un amestec de invălmășeală și groază se produse. Părinții își călcară feciorii neștiindu-i sub ei. Hainele se sfâșiară cu ușurință și întreaga gloată se mișca ritmic în direcția opusă. Tipetele femeilor acopereau din abundență glasul puștilor mitraliere. Sângele curgea șiroaie din capetele sparte cașicum al storce must dintr'un strugure obez.

Un gard din aripa stângă a curții părea salvator. Dar vai sute de jertfe au plătit scândurile rupte.

Tot terenul chesturii era presărat cu cadavre de diferite mărimi și în diferite poziții.

— Știi ce gingaș e bulbul rachidian? Unii biologi susțin că e suficient să-l înțepăm, pentru că viața noastră să-și înceteze cursul. Experiențe s'au făcut, dar... nu cu oameni. Reușita a fost garantată... sub avizul experimențarilor.

La poarta chesturii, zărirăm subit șase siluete colorate kaki, cu banderolele S. S.-iștilor din faimoasa organizație Todt.

Trei deoparte a porții și trei de cealaltă, având fiecare în mână... ce? (Te-ai gândit la vreun revolver, desigur!) Nu! Nu erau revolve, doar niște băte de stejar uscat. „Pari” pe nițelesul tuturor. Rostul acestor pari era să iee contact cu „cefele” jidanilor smulși din case, adăposturi și aduși la chestură după ora 16.

Fiecare lovitură în plin era întovărășită de un rânjet hidos al bestiiilor operatoare.

În dreapta și în stânga „punții de trecere” mormanele își măriră volumul cu cadavrele mereu proaspete ale evreilor aduși.

Și de aici mai scapase câte unul cu viață — deoarece bestiiile nu avură timp să-l urmărească, alții îi ocupară locul.

E cazul lui Oscar Bittman și al lui Avram Iancu.

Ora 21

În spre seară, un val de milă s'a revărsat asupra inșetaților. Trecuții criminali, luându-și masca de oameni te serveau cu apă, desorientându-ți părerea ce ai avut-o până acum.

Prețul unei sorbituri era plătit cu... ceasornice de mână, stilouri, brichete luate mai mult cu sila decât de bună voie.

Noaptea își întindea încet, încet aripele ei negre. Primul sfert de noapte. Un glas timid întrebă un sergent ce întâmplător trecea, dacă mai târziu se va mai împușca ca și ziua?

Nici un răspuns!

Simptomele nebuniei îl atinseră. Bătrânul Haim Gheber își întrebă fratele dacă crede că are voie să-și aprindă o țigară. Răspunsul fiind afirmativ bătrânul talmudist și-o aprinse, după care începură eternele discuții:

Ce ne mai pot face? De bătut ne-au bătut; de batjocorit ne-au batjocorit; de omorât ne-au omorât! Ce ne mai pot face?

Veșnica chinuire a evreului de a-și scormoni viitorul.

În a doua jumătate a nopții, „aviația inamică” găsi cu cale să facă o incursiune asupra teritoriului român. Cele câteva sirene ale orașului urlară desnădăjduite ca și bocitoarele din Iudeea. Și atunci toți cei aflați în curtea chesturii înălțară rugi către Atotputernic. Rugi fierbinți ca și cele de altădată ale judecătorului Samson: „Să murim cu toții... cu nemții cu tot”.

Spre gară

Zorile se profilă și deodată o poruncă de încolonare se lăsase auzită. Ordinul nici nu fusese bine rostit că-l și executăram. Diferențele de vârstă și putere dispărură. Înlanșuți „câte șase” umplurăm apendicele pe un traseu destul de lung.

Bilanțul zilei de ieri (29 Iunie) — îl zărirăm chiar atunci, când ochii putură înregistra mormanele de cadavre din dreapta și din stânga trotuarelor.

„Nu era casă, unde să nu fie... în fața ei un mort”.

Când primele rânduri atinseră gara, o porunca de culcare ne parveni. Așa că cel peste 20.000 de evrei s'au întins cu fețele pe caldarămul gării din Iași, fiecare sărutând tocurile celului din față.

Patrulele nemțești, spre delectarea lor personală, se plimbară calm pe spinările celor întinși strivind din când în când câteva țeste a unor „verfluchte Juden” cu bocanci impurecați ad-hoc.

Vestele expedițiilor noastre în lagăre se răspândi mai repede cum cuceră pogromiștii — și fu chiar primită cu multă bucurie.

Vagoanele fiind pregătite, urma ca să le umplem cu prezențele noastre. Numărătoarea călătorilor se făcea din sută în sută pentru fiecare vagon.

Invitația la vagoane deși amabilă, se reduse doar la trecerea unei porțițe, trecere ce era regulat onorată cu câteva paturi de pușcă servite pe spinarea trecătorului.

Vagonul 20.012

Primul vagon după tender era al nostru. O descriere a lui fiind necesară o fac îndată.

Ca format era o cutie paralelipipedică cu patru ferestruici zăbrețite. Patru verigi sub cele patru ferestruici și două bare tot din fier.

După miros însă interiorul arăta că vagonul transportase altădată și... vite.

După câteva minute dela intrarea noastră în vagon ferestrele fură bă-

tute cu scânduri. Respirația începuse să se îngreuleze, — deoarece ventilația aerului nu putea avea loc. Sesi-zând oarecum urmările, vreo câțiva se agitară să ocupe locurile de lângă crăpăturile ușilor. Desigur că și aici forța primase dreptul.

Un tânăr căruia urmele de groază îl încrustară bine mintea își motivă „statul său lângă bara de fier, astfel:

— „Mă înțelegi dacă mai au de gând să tragă și înăuntru, glonte dând în fier, ricoșează. Și iată-mă scăpat. Am lăsat acasă o mamă fără sprijin și aș vrea s'o mai revăd...”

Era prima victimă a căldurii sufocante din vagonul nostru, Vagonul 20.012.

Zadarnic apelam la cei de afară căci răutatea lor era dirijată de hiedrele conducătoare.

Urechile erau plumbuite, mâinile paralizate și cerul gurii cerea mereu udătură. Până și saliva se uscaser. În schimb sudoarea curgea din abundență.

Însfârșit trenul se porni în goană nebună. Ce folos că nici un pic de aer rece nu pătrunse în vagon deoarece furam perfect ermetici izafi.

Pe profesorul Spielberg îl loviseră subit oratoria. Tot discursul său se învârtea în jurul unui cuvânt ebraic *bitahon* (speranță).

Citatele biblice curgeau ca și sudoarea, ca și necazul... — am avut un tată și mi l-au omorât.

Nimeni nu și-a rotit măcar ochii să-l caute. Fiecare era cufundat în gândurile proprii.

În colțul opus, Solomon Kahane renumitul manufacturist ieșan este invitat de un grup de tineri la o crăpătură să se răcorească pe cât e posibil. Bătrânul răspunse însă pe un ton părintesc:

— Nu băieți! Eu mi-am trăit viața. Acum e rândul vostru. Vouă vi se cuvine locul la ușă...

Căldura întrecuse de mult limitele temperaturii unui cuptor cu var. Pielea fiecărui om devenise fiartă. Dacă din greșală te-ai lipit de spatele vecinului — un strat de piele a unuia trebuia să se întindă peste a celuilalt, suprapunându-se.

Pictorul colegului Leon, asupra căruia se proptise un cadavru, putrezise deabinelea, iar părul lui Blumenfeld fusese smuls cu atâta ușurință, așa cum ai smulge penele unei găini moarte...

Postul engrosist de vinuri Rejser, un om de o cinste ireproșabilă, imprumutând în ajunul pogromului niște bani, i-a luat cu el ținându-i în haina ce-i atârna pe mână. Căldura, slăbindu-i mâna, haina luneca mereu, gâdilând tot de atâtea ori cheia bătrânului Leon Sandberg, care enervat, i-o smulse svârbind-o mai departe.

Timp de zece minute alergase biletul Rejser frământat de grija inapoterii banilor. Călcând simultan pe zeci de cadavre.

În cimitir i s'a găsit haina. Numai haina! De conștient au avut alții grija.

Tânărul C. Hirschi, pe care setea îl chinui greu, recurs la cel mai practic procedeu. După multă insistență, reușise să convingă pe vecinul său Aba Alter să-l urineze în gură. Actul fusese executat cu un calm desăvârșit.

La cimitir

În starea disperată în care ne aflam fugirăm cu toții la cimitir să vedem victimele.

Fiecare cadavru purta urma unor chinuri.

Unuia îi lipsea dantura de aur sau câte un inel cu deget cu tot.

Mai multe gropi comune serviră perfect la accelerarea îngropării.

După vreo câteva zile, cei ce se furișau pe colina dealului — unde se află și astăzi cimitirul evreesc din Podul-Îlloaei, — puteau să vadă râuri de sânge ieșind din gropile fragede ale țesătorilor masacrați sânge în clo-

— Continuare în pag. 4-a —

— Spune drept cititorule? Cunoști ceva din literatura idiş așa zisă „pogromistă”?

Ai auzit poate de celebrul poem „Ora, ul pogromului” al lui Chaim Nachman Bialik?

Sau poate de nuvela scriitorului evreu-rus Dymov intitulată „Pogromul”?

Nici chiar de celebrul volum de pogrom-bilder a scriitorului L. Schapira?

Dar volumul al doilea din trilogia lui Schalom Asch, ai cetit?

Atunci cunoști desigur istoria bătrânului popor Israel. A tăzi însă, recitind-o cu atenție, îți dai seama că fiecare capitol e un strigăt sălbatic de groază—e o tragedie cu mii și mii de victime—e o pagină din Dante.

Dela Speyer la Worms—dela Worms la Mainz—dela Mainz la Frankfurt—dela Frankfurt până'n zilele noastre, observi că victimile rămân aceleași—doar metodele diferă...

Și dacă după terminarea lecturii, ai fi încercat să storci cartea—ai fi văzut curgând șuvoaie de sânge. Sânge nevinovat ce nu-și găsește odihnă în pământ, clocotind mereu, cerându-și dreptatea veacurilor.

Mirosul „a moarte” plutea în oraș încă de alaltăieri. Când în Abator erau deja „eternele jertfe” noi cei din Sft. Lazăr mai aveam grija unei cine bune neștiind nimic din ceace se petrece. Noutățile în genere parveneau greu deoarece eșirea din case era periclitată.

Duminică 29 Iunie 1941, dimineață

Pe baza unui ordin de colectare a „păduchioșilor” pornit de cu seară din Str. Alecsandri 12, o combinație de sergenți și premilitari se agitară serios în executarea ordinului emis.

Fiecare casă era controlată până în măruntaie dacă nu s'a strecurat „vre-unul” neînrolat în coloana ce creștea mereu cu noi veniți având ca destinație „Chestura”.

Desigur, lucrurile nu erau așa ușoare.

Plăcerea de-a bate un jidan „în voie” era o ocazie foarte rară. Și dacă Dumnezeu te-a învrednicit odată cu această plăcere, de ce să nu-ți scoți părleala timpului așteptat? Așadar bătaia a devenit ceva imperios, necesară în vederea disciplinării „jidanelor” cari refuză sau se codesc a se înrola în coloana formată în fața fiecărei case.

Cu cât coada se îngroșă, apropiindu-se de casa noastră cu atât zăvania creștea nelncetat. Strigătele se invălmășeau, încălcându-se între ele.

Deodată geamurile cedară cu repezi lune, ușile cari până acum erau de o soliditate extraordinară, plesniră de necaz deschizându-se „larg” oaspeților „binevoitori”.

După înșfăcarea tatei și a fratelui, amii venise rândul. Mărturisesc sincer că nu am avut timpul să disting măcar fețele operatorilor, căci cinstea unui pat de armă, plasat la timp și tocmai în cap— a închis perfect finalul unui „te-ai ascuns jidane, hai!” și totodată vederii mele.

Curtea cu tot ce era în ea mi-au devenit circonferență. Zidurile au fost strătute pe rând și benevol.

Parcursul „casă-convoi” devenise astfel un zig-zag amețitor.

În coloană

Abia în coloană, revenindu-mi pu-

terile, urechile putură înregistra dia-

loguri ca:

— Tată, ta-tă, unde ești?

— Preia-o tu dragă, n'o mai pot ține în braț?

— Doamnă ați pierdut poșeta roșie!

— Taci dom'le nu vorbi de roș... — Mamă, uite cum îl bat pe Jeanot.

In oraşul măcelului

După noaptea neagră
a fascismului

Şi după ce omule, ai izbutit să-ți făurești o inimă, din fier și din oțel, urmează-mă în oraşul măcelului, în Iași și în martor precum am fost și noi, la cumplita tragedie, atâtă asupra populației evreiești din acest oraș, când hoardele fascisto-naziste hotărând exterminarea totală a evreilor din Europa și găsind terenul pregătit de către bandele legionare din acest oraș, au dat semnalul macabrei decizii, prin deslănțuirea celui mai sângeros masacru, care s'a soldat cu un tribut înisătru de cincisutezece victime, din cei mai buni fii ai poporului evreu.

Și astăzi încă, după cinci ani, persistă încă cu încăpăținare și vor persista în veci, în fața ochilor noștri sinistrele convoiuri de evrei scoși cu forța din case și din adăposturi, adunați la câte un colț de stradă, ca apoi cu mâinile ridicate și loviți cu înșelare, cu patul armelor, cu ciomege și cu drugi nu numai de către călăii lor direcți în uniforme germane, ci și de către toate lepădăturile acestui târg. Și în halul acesta de săltăcie au fost purtați pe mari distanțe, către Chestura Poliției — cea mai oficială instituție pentru menținerea ordinii și de garantarea existenței fizice a tuturor cetățenilor — instituție transformată subit într'un adevărat abator uman, unde la poarta ei s'a organizat după anumite reguli două șiruri, din militari și polițiști, vlăjjeni aleși pe sprinceană, cu câte un buzdugan de proporții în mână, cu misiunea de a fi cât mai activi, în manipularea buzduganilor peste capetele evreilor din convoiurile aduse.

Perzista încă și va perzista veșnic în mintea noastră și în câmpul nostru vizual, privirile pline de rugă și de desnădejde, a acestor martiri conștienți până în ultima clipă, că hazardul nu mai poate devia din drumul cărnei și a martirajului, hărăziți lor, că nimeni și nimic nu mai poate aface din cale, furia săltatică a bestiiilor.

CH. N. BIALIK a scris cândva:

„Priveau, stăteau în ascunzișuri
și tăceau,
„Fără să-și smulgă ochii din orbite
„Fără să-și izlească capul de pereți
și fără să nelunească
„Ba poate chiar că fie are'n sinea lui
„Soptea tăcut cu buze frigurate:
„Fă, Doamne, o minune, orbește-i
Doamne

„Pe mine, roful tău să nu mă vadă...
cât de usturătoare și pline de muștrare ne a, ar aceste versuri.

Se naște însă întrebarea? Era oare posibil încă o reacție din partea evreilor? Și n'ai ales au avut ei măcar timpul necesar a reacționa într'un fel?

Hotărât, nu! Omule cu inima din fier și din oțel, constată odată cu mine cu cât cinizm și cu cât sânge rece a fost organizat acest pogrom, de către cărdășia fascisto-nazistă legionară, în cele mai mici aneunute.

Privește omule la crucile ce au fost zugrăvite pe ușile unor anumite locuințe și nu te mira de rostul lor, căci aceste cruci ce au răsărit la casele locuite de neevrei, în noaptea premergătoare masacrului premeditat aveau să dumirească bestiiile, cari locuințele trelevesc jefuite și devastate și cari trelevesc în enajate. Intră alături omule cu nișuni patrice indelible numeroasele patrulare bine organizate și echipate ca pentru lupte, patrulare compuse din ofițeri și soldați germani, din polițiști și din civili, la care s'a alăturat toate lepădăturile târgului, în care s'au trezit instinctele primitive, animalice și caribalice, de sparg ușile caselor ce nu sunt însemnate cu cruci, pătrund în ele, pradă,ucid, jefuesc și distrug totul,

apoi iesă învingători urmași de căți-va evrei tineri și bătrâni, femei și copii stâlciți și umflați, cari sunt adunați în anumite locuri, unde se formează convoiurile, tristele convoiuri ce vor servi ca ținte mitralierilor în funcțiune din curtea Chesturei, sau vor îngroșa rândurile sufocașilor din faimoasele vagoane fantome.

La ce te gândești omule, la șiretenia jidaniilor ce știu să se ascundă bine pentru a nu putea fi descoperiți? Nu te frământa omule, căci bestiiile sunt mai șirete de cât jidani, ei vor pune în funcție sirenele de alarmă iar jidaniii fricoși, vor ieși din case și din ascunzătorii, pentru a intra în adăposturi, de unde vor putea fi capturați mai lesne. Bestiile se vor servi apoi de o altă strategie, aceea a faimoaselor țilete „liter“. În calitatea lor de militari profesioniști, ei curosc valoarea unei strategii, de aceea au eliberat primilor arestați de la Chestură țiletele „liter“ ce au făcut adevărate ravagii printre evrei.

Sinistra glumă a prins, evreii încrezători în autoritățile administrative au căzut în cursa ce li s'a întins, prezentându-se grămadă la Chestură, spre a nu mai reveni în mijlocul familiilor niciodată.

De ce te miri omule, că au căzut al „Kidus Așem“ aproape jumătate din populația evreiască din acest oraș și de ce nu te-ai mira că au mai rămas ceva și supraviețuitori? Ai uitat că bandiții au hotărât exterminarea totală?

Dar în momentul crudelor operațiuni ei s'au și gândit la o eventuală întoarcere a roatei, adică la înfrângerea nazistă și atunci și-au creat alături posibile de verificat, prin aceea că după ce și-au săturat în plin puftele sadice și sanguine, după ce s'au scaldat în sânge evreiesc, până peste cap, au avut grijă să apară pe alte străzi și în fața altor martori, să intervie în favoarea vreunui necreșit, care era incolțit de o altă bestie, pozând astfel în umanitariști. Astfel ne lămurim de ce în timpul epurării se producea și câte o măturie favorabilă a unui obligat, față de o canalie cu un activ de zece victime.

Omule cu inima din fier și din oțel, mai rămâi în orașul măcelului câteva zile după masacru. Străzile mai sunt pline de cadavre evreiești căruțele serviciului salutarității nu pot dovedi cărând cadavrele spre gropile comune, pregătite cu sărtămări înainte, de către premilitarii evrei la Căminul Izrael, din ordinul autorităților locale, țeltoagele cu sângele evreiesc n'a fost încă spălate de pe celdărâmul întâmplărilor, când s'a produs, acea culme a ironiei, din partea chesturei, care a așigat un comunicat, prin care invită cetățenii Iașului să-și reverse ni la lor asupra animalelor și păsărilor.

Omule cu inima nesimțitoare, dacă nu ți-ai eșit încă din minte te-ai ruga să-ți răspunzi, cui va folosi această literatură tragiică, scrisă cu durere de către cameră bine intenționați? Ca să răscolim durerea fraților noștri ce prin înfrânt au supraviețuit și să le reamintim că istoria are un urât obicei, că îi place să se repete. Sunt convins că astăzi după cinci ani, durerea și jalea lor e tot atât de vie, ca și în momentul întâmplărilor. Pentru frații noștri, literatura aceasta tragică pare a se devedea ca inutilă. Ei plâng de la sine și vor continua să plângă toată viața, tragedia fără precedent a fraților lor, chinurile îndurate atât de martiri, cât și de supraviețuitori și mai ales trista dezi-

... În fier și oțel, uscata rece, miă
Îți făurește omule o inimă și du-te!
Te du'n târgul măcelului, să vezi cu ochii tăi...
CH. N. BIALIK

luzie față de speranțele spulterate de către civilizația așuseană cu privire la răsplata meritată și curvență de drept necrociților de snpraviețuitori.

Omule nu uita însă că democrația ne îndeamnă la luptă contra întunericului, deci această literatură ar fi și ea un mijloc.

Se naște încă întrebarea, putem noi care admitem că bestiiile ce au operat în voie în orașul măcelului, și care bestii erau recrutați din tate straturile sociale ale societății moderne și civilizate, zic să admitem a crede că toți aceștia, nu și-au închipuit în momentul crimei, că conștient fără de legi?

Putem admite a crede că toți aceștia, fie că au luat partea activă, fie că au parononat numai aceste atrocități, au acționat sub impulsul inconștient? Ei sunt doar posesorii de titluri și di lome universitare, academice, teologice și militare?

La ce servesc atunci toate aceste titluri, diplome și acte? Ca posesorii lor să fie considerați ca o masă inconștientă, ce simt nevoia de a fi lămurii, că a ucide o ființă umană, constituie un delict?

Sau poate toate aceste acte, au fost eliberate de către profesorii cușiti, codreniști și legionari, tocmai în vederea unicului scop, de a ucide evrei?

Căci doar la adăpostul acestor titluri și diplome, ei s'au simțit în drept a comite fără del gile, ce ei le considerau drept sfinte.

Mă îndreiesc, omule, dacă prin scrierul nostru, vom obține din partea bestiiilor, efectul pe care îl scotează democrația. Din contra țânvesc că zugrăvirea grozăviilor și nararea lor cât n'ai detaliată, va trezi în ei sentimente de satisfacții și de plăceri sadice.

Omule cu inima din fier și din oțel, ține-te bine căci sunt gata să-ți mărturisesc o țânvală grozavă. Dacă putem întrezări un vag regret în sufletul acestor bestii, regretul lor este și va fi, că nu și-au satisfăcut în totul dorințele criminale prin nimicirea totală a evreilor din acest oraș. He, hei omule nesimțitor, dacă ei aveau să prevadă că după doi ani de la obținerea victoriei totale din partea democrațiilor, se vor mai prinde la literi pe aceleași locuri unde au comis crimele fără a fi măcar deranjați și întrebati, de ce? Și pentru ce?

Dacă prin imposibilitatea martirii noastre, ne-ar putea reda cele suferite de dănsii, în clipele premergătoare agoniei, am rămâne scociți, afirmând că viața ce ne-o procură civilizația secolului XX nu merită a fi trăită. Și dacă tot prin imposibilitatea „Kedșimii“ noastre ne-ar putea reda care le-a fost ultimul lor gând și ultima lor dorință, am alina cele povestite de supraviețuitorii unui veșnic plumbuit cu evrei în care prima victimă a fost martirul între martiri, Ben Zion Abramovici, Cantor, originar din Tg. Săveni, fost combatant în linia I-a din războiul 1916-1918 și mărirca Patriei Române.

Acesta simțind că se sufocă, că se sfărșește, a n'ai avut puterea să spui rugăciunea de „Vidă“ și să-și încurajeze frații de suferință, profetizându-le că lumea încă n'a ajuns la sfârșitul existenței ei, iar evreii ce vor avea șansa să scape cu viața din acest infern, vor lucra pentru colonizarea lor în patria strătină: Eretz Israel.

S. TALMACIU

În 29 Iunie 1941.
Luați prin surprindere, după o noapte de groază, după o năpăstuire pusă la punct din umbră, 14.000 Evrei au fost duși la moarte de hienele fasciste, în spatele cărora a stat mașina de războiu germană, la ridicarea căreia au lucrat toate forțele reacției, între care și oculta antisemită internațională. Era primul mare lot de martiri trimiși la moarte în Europa cotoptă de naști. Era un semnal pentru asasinarea a șase milioane de Evrei, barbați, femei și prunci și pentru nimicirea tuturor apărătorilor libertății și democrației. La lăsarea nopții negre a fascismului, cotoptorii nu s'au așteptat că va străluci iarăși soarele libertății. Dacă populația Evreiască pașnică a Iașului nu s'a putut împotrivi bestiiilor criminale setoase de sânge, frații noștri de pe întregul glob, din victorioasele armate ale Națiunilor Unite, au luat armele apărării în mână.

În Eretz-Israel 100.000 lup-tători Evrei, din care s'a recrutat Brigada evreiască au fost gata de luptă. În Ghetoul Varșoviei au căzut 50.000 de evrei, lptând cu eroism și aprinzând cu sângele lor flacăra victoriei.

A început înaintarea vijelioasă a eroicelor armate sovietice care a contribuit hotărâtor la câștigarea victoriei.

Războiul împotriva fascismului a fost un război împotriva crimei, a fost un război pentru democrație, libertate și pace. Deaceia a fost câștigat. Numai un asemenea război poate fi câștigat. Părinții, fiii și soțiile îndoliate ale victimelor din 29 Iunie, nu pot uita pe cei ce au fost uciși în pogromul fascist. Conștiința lor va fi întotdeauna trează spre a nu se mai repeta asemenea orori și spre a se înlătura orice noui uneltiri.

Scumpii noștri martiri, toți au murit cu convingerea că războiul poate fi câștigat numai de acei ce luptă pentru libertate, democrație, și pace și împotriva fascismului.

Aceste trei noțiuni realizate sunt singure în măsura a aduce o alinare suferinței supraviețuitorilor. Victoria acestor trei noțiuni înseamnă și sprijinirea luptei poporul evreu de a-și reclădi țara sa proprie: Eretz Israel.

MACON

Măcelul

— Urmare din pag. 3 —

cot, ce-și cerea răstăinare, ca și de altădată al lui Abel.

Reabilitarea

„Comuniștii“ cu și fără vină, fără real înțeați, după o ședere de șase luni în lagăr și aduși la vetrele lor, care cu câte o amintire încrustată în memorie, amintire ce nu poate fi ștearsă nici de cele mai grozave evenimente...

Final

Cu 14.000 evrei a plătit Iașul pogromul din 29 Iunie 1941. 14.000 suflete nu-și găsesc odihnă în gropile comune, cărând răstăinare.

IONAS DAN